

Правна програма

През 2016 г. усилията на Правната програма бяха съсредоточени в четири основни области: противодействие на организираната престъпност и терористичните мрежи, съдебна и регулаторна реформа, пенитенциарна реформа и основни права.

- **Противодействие на организираната престъпност и терористичните мрежи.** Центърът за изследване на демокрацията се присъедини към международната инициатива *Оценка на измеренията на организираната престъпност и терористичните мрежи и предоставяне на ефективни и ефикасни решения на практикуващите и специалистите (TAKEDOWN)*. TAKEDOWN е съвместна инициатива на 18 организации (държавни институции, изследователски центрове и търговски дружества) от 13 държави, имаща за цел да предложи нов поглед върху организираната престъпност и терористичните мрежи чрез използването на мултидисциплинарен модел, обхващащ социални, психологически, икономически и културни аспекти, съчетан с дейности по превенция и противодействие.
- **Съдебна и регулаторна реформа.** Центърът за изследване на демокрацията продължи усилията си за цялостна реформа на системата от официални регистри в България и по-специално за рационализиране на регистрацията на юридически лица с нестопанска цел и намаляване на административната тежест, произтичаща от регистрационните процедури. Успоредно с участието си в подготовката на законодателни промени за преминаване на Регистъра на нестопанските организации от съда към Агенцията по вписванията, експертите на Центъра публикуваха няколко изследвания относно подобряване на работата на останалите регистри, съдържащи данни за такива организации.
- **Пенитенциарна реформа.** Центърът за изследване на демокрацията продължи да насърчава приемането на основани на изследвания решения на съществуващите проблеми в пенитенциарната система. Публикуваният доклад за употребяващите наркотици, лишени от свобода, идентифицира съществуващите слабости в законодателството и практиката и предлага съответни мерки за реформа.
- **Основни права.** Като член на мрежата FRANET на Агенцията на ЕС за основните права, Центърът за изследване на демокрацията събира данни и информация за целите на сравнителните изследвания на Агенцията. Работата включваше изследвания във връзка с минималните възрастови изисквания по отношение на правата на децата, принудителното задържане на деца мигранти, гаранциите и инструментите за защита на основните права при използването на специални разузнавателни средства

от разузнавателните служби, защитата на представителите на медиите и насаждането на омраза, правото на достъп до правосъдие на пострадалите от престъпления, правата на мигрантите и на търсещите международна закрила, и факторите, благоприятстващи и възпрепятстващи независимия живот на хората с увреждания.

I. Противодействие на организираната престъпност и терористичните мрежи



Организираната престъпност и терористичните мрежи представляват сериозно предизвикателство, и много и различни заинтересовани страни са ангажирани с повишаване на информираността, предотвратяване, идентифициране и непосредствена намеса в случай на риск или заплаха. С цел да допринесе за по-доброто разбиране на това явление, Центърът за изследване на демокрацията се присъедини към инициатива *Оценка на измеренията на организираната престъпност и терористичните мрежи и предоставяне на ефективни и ефикасни решения на практикуващите и професионалистите (TAKEDOWN)*. **TAKEDOWN** е съв-

местна инициатива на 18 организации (държавни институции, изследователски центрове и търговски дружества) от 13 държави, имаща за цел да предложи нов поглед върху организираната престъпност и терористичните мрежи чрез използването на мултидисциплинарен модел, обхващащ социални, психологически, икономически и културни аспекти, съчетан с дейности по превенция и противодействие.

По време на първата среща на инициативата на 12-14 септември 2016 г. във Виена, Австрия, представители на всички участващи организации обсъ-



По време на срещата на инициативата TAKEDOWN във Виена

диха плана за предстоящите дейности и основните компоненти на изследователската работа. Уточнени бяха ролята и отговорностите на всяка от участващите организации в бъдещата работа, и бяха формулирани темите на първите от поредицата предстоящи доклади и проучвания.

Центърът взе участие в подготовката на модел за набиране на представители на заинтересовани институции и организации с цел създаването на общоевропейска база данни от информирани респонденти за предстоящите емпирични изследвания. Представителите на заинтересовани институции и организации обхващат както практикуващи специалисти (учители, социални работници, медицински работници и полицейски служители, работещи в общността), така и изследователи, политици, разработчици на софтуер за сигурност и правоохранителни органи.

II. Съдебна и регулаторна реформа

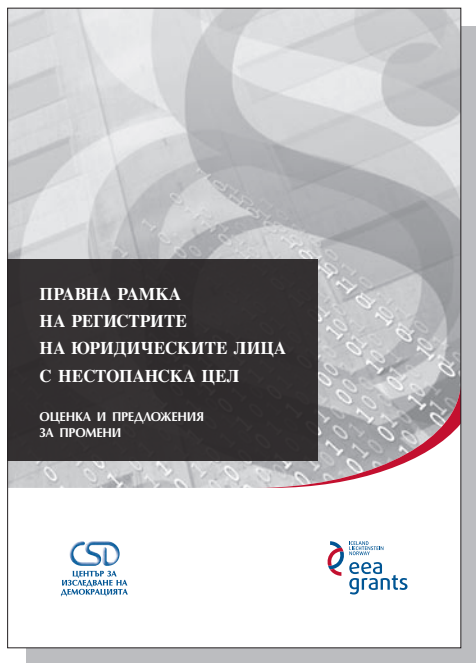
Центърът за изследване на демокрацията продължи да допринася за осъществяване на **цялостна реформа на системата на официалните регистри** в България. През 2016 г. усилията в тази сфера бяха насочени към рационализиране и улесняване на регистрацията на юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) и оказване на съдействие за приемането на законодателните промени в тази насока, внесени в парламента през октомври 2015 г. Експертите на Правната програма, участвали в подготовката на този законопроект, проведоха поредица от консултации със заинтересованите институции и организации, и участваха в различни разяснителни събития и застъпнически кампании. Директорът на Правната програма д-р

Мария Йорданова участва и в общественото обсъждане на предложените промени, организирано от парламента на 8 март 2016 г.

Успоредно с дискусиите по проекта за законодателни промени, отнасящи се главно до съдебния регистър на ЮЛНЦ и Централния регистър на тези, регистрирани в обществена полза, Центърът продължи да проучва възможностите за разширяване на реформата и подобряване работата на други съществуващи регистри. В продължение на прегледа на законовата рамка, публикуван в края на 2015 г., експертите на Правната програма направиха оценка на работата на редица регистри. Резултатите от тази оценка, която обединява проучване на многообразието от нормативни източници, регламентиращи воденето на отделните регистри, данни за практическото им функциониране, интервюта с оператори на регистри и онлайн изследване сред ЮЛНЦ, бяха публикувани в [„Оценка за работата на съществуващите регистри на неправителствените организации в България“](#).

Изводите от изследването и резултатите от оценката бяха доразвити и публикувани в брошурата [„Правна рамка на регистрите на юридическите лица с нестопанска цел: оценка и предложения за промени“](#). В нея се съдържа информация за различните регистри на организации с нестопанска цел, включително за процедурите по регистриране, задължителните изисквания, таксите и достъпа до регистрираните данни. Брошурата включва също така препоръки и предложения за подобряване на съществуващата система от регистри, за засилване на надеждността на регистрираната информация и подобряване на достъпа до нея, улесняване на обмена на информация между отделните регистри и намаляване на

административната тежест за регистриращите се организации.



Брошурата беше представена на кръгла маса „Усъвършенстване на регистрацията на юридическите лица с нестопанска цел“, организирана от

Центъра на 24 март 2016 г. с участието на представители на Министерския съвет, Министерството на правосъдието, Агенцията по вписванията, неправителствени организации, ИТ сектора и медиите. Участниците споделиха своя опит със сега действащата система за регистрация и дискутираха предложенията за реформи.

Изводите и препоръките от брошурата са обобщени в [CSD Policy Brief No. 59: Регистрацията на юридическите лица с нестопанска цел: правна рамка и предложения за промени](#). В документа се подчертава, че правната уредба на регистрацията на нестопанските организации се състои от множество закони и подзаконовни актове, които не са съгласувани помежду си, голяма част от информацията се дублира, а от желаещите да се регистрират често се изискват едни и същи данни и документи. Предлагат се и препоръки за законодателни промени, насочени към преодоляване на тези недостатъци.

В резултат на решаващия принос на гражданското общество, в т.ч. на усилията на Центъра за изследване на демокрацията, законодателните про-

„Усъвършенстването на регистрацията на неправителствените организации е основна гаранция за укрепване на развитието на гражданското общество и засилване на неговата прозрачност. Улеснената и рационализирана регистрация без дублиране на информацията между регистрите и с автоматизиран обмен на данни между тях ще позволи на гражданския сектор да се съсредоточи върху основните си съдържателни приоритети.

Регистрацията на гражданските организации и последващото ѝ поддържане определя в голяма степен отношенията на тези организации с държавните институции и е белег за волята на вземащите решения да облекчат гражданския сектор от прекомерна административна тежест и така да улеснят развитието му. Концепцията и предложенията за законодателни промени предлагат подкрепа на институциите в постигането на тази цел.”

Източник: *Правна рамка на регистрите на юридическите лица с нестопанска цел: оценка и предложения за промени.*

CSO
ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

РЕГИСТРАЦИЯ НА ЮРИДИЧЕСКИТЕ ЛИЦА С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ
ЦЕЛ: ПРАВНА РАМКА И ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРОМЕНИ

Policy Brief No. 59, март 2016 г.

Усъвършенстването на регистрацията на юридическите лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) – сдружения и фондации, е необходимо условие за укрепване на гражданското общество и засиленост на неговата прозрачност и отчетност. Улесняването и рационализирането на регистрацията без дублиране на информацията и автоматизиран обмен на данни е важен етап от създаването на модерна регистърна система и гаранция за осигуряване на актуална и надеждна информация за регистрираните лица.

Правна рамка и състояние на системата за регистрация

В България правната уредба на регистрацията на ЮЛНЦ се състои от множество закони и подзаконни актове, които не са съгласувани помежду си. Голяма част от информацията се дублира, а от малкошките да се регистрират често се изискват едни и същи данни и документи.

Съгласно действащите закони за юридическите лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) всички ЮЛНЦ задължително се регистрират в сградите на съдебния регистър на съдебното учреждение или съдебното учреждение. Същевременно голяма част от тях, освен в основния регистър при съдебните учреждения, се регистрират и в други регистри. Най-голяма такова регистрация са Регистър БУЛСТАТ и Централният регистър на юридическите лица с нестопанска цел за общественопублична дейност към

ОСНОВНИ ИЗВОДИ

- Различните регистри, в които се вписват юридически лица с нестопанска цел, имат обща правна уредба. Те са уредени в различни нормативни актове, които често си противоречат и не са съгласувани.
- Съществуват много регистри с различни, нелегитимно усложнени, процедури и различно правно значение на вписването.
- Регистрираните се лица са обременени с излишна административна и финансово тежест. Има дублиране на изискваните документи, а служебното налязо почти липсва.
- Има връзки между отделните регистри, нито правна за взаимодружество между тях.
- Информацията в повечето регистри е неподходяща, неактуална, непълна или дори липсваща. Различният формат и затрудненият режим на достъп не осигуряват необходимата прозрачност и публичност. За разлика от това, Търговският регистър, воден от Агенцията по вписванията, гарантира прозрачен и безплатен достъп до цялата публична информация за търговците.
- Съществуващата система на регистрацията е неэффективна и се изисква от мери за нейното усъвършенстване.

Този доклад е създаден с финансово подкрепление на Програмата за подкрепа на неправителствените организации в България от Финансовия институт на Европейския икономически партньорство, която спонсорства и извършва изследвания за цели и дейности на неправителствените организации в България. Финансовият институт на Европейския икономически партньорство е структура на Програмата за подкрепа на неправителствените организации в България. Финансовият институт на Европейския икономически партньорство е структура на Програмата за подкрепа на неправителствените организации в България. Финансовият институт на Европейския икономически партньорство е структура на Програмата за подкрепа на неправителствените организации в България.

osca grants

на ЮЛНЦ, и да повишат прозрачността и отчетността на неправителствения сектор в страната. С преминаването на регистрацията на ЮЛНЦ от съда към Агенцията по вписванията се очаква процедурата по регистрацията да стане по-бърза, документи да могат да се подават по електронен път и да се ползват електронни услуги, а държавните такси да станат по-ниски. Всичко това чувствително ще намали административната тежест за ЮЛНЦ. Със създаването на централен електронен регистър на ЮЛНЦ ще отпадне необходимостта от регистрирането на ЮЛНЦ в Регистър БУЛСТАТ. За ЮЛНЦ в обществена полза ще отпадне и необходимостта от вписването им в Централния регистър на ЮЛНЦ в обществена полза към Министерството на правосъдието. По този начин ще се преодолее съществуващият дуализъм в режима за регистрацията – част от ЮЛНЦ в обществена полза да са регистрирани като такива в съда, но да не са регистрирани в Централния регистър и да не спазват



Г-жа Елена Маркова, изпълнителен директор, и г-жа Стефания Матарова, зам.-изпълнителен директор, Агенция по вписванията

изискванията за прозрачност и отчетност. Ще отпадне и необходимостта от вписването на ЮЛНЦ в редица други регистри, които имат само информационно значение.

С новата система за регистрация ще се повиши прозрачността и отчетността на всички ЮЛНЦ. Информацията за тяхната дейност, управление, финансиране и изразходване на финансовите средства ще бъде публично достъпна. Същевременно, окръжните съдилища ще бъдат разтоварени от дела с ниска правна сложност, което ще позволи насочване на ресурсите им към същинска правораздавателна дейност. Усъвършенстването на нормативната уредба е в интерес както на потребителите на регистъра, така и на регистриращите се субекти и на обществото като цяло.

Екипът на Правната програма на Центъра продължи да оказва експертна помощ на Министерството на правосъдието в разработването на нови законопроекти. Директорът на Правната програма д-р Мария Йорданова и научният сътрудник Миряна Илчева участваха в работна група за подготовка на *Законопроект за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс и Закона за екстрадицията и европейската заповед за арест*, насочени към транспониране на *Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 година* относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане. Димитър Марков, старши анализатор в Правната програма, участва в работна група за подготовка на *Законопроект за изменение и допълнение на Наказателния кодекс*, с цел

усъвършенстване на правната уредба на редица престъпления като тези, свързани с употребата на наркотици, контрабанда и нелегална миграция, корупция в частния сектор и т.н.

III. Пенитенциарна реформа

В сферата на пенитенциарната реформа усилията на Правната програма бяха насочени към оказване на съдействие на държавните институции за решаване на проблемите в българските затвори, засягащи една **особено уязвима група лишени от свобода – употребяващите наркотици**. Според различни оценки, употребяващите наркотици са между 10 % и 15 % от всички лишени от свобода. Както по време на престоя си в затвора, така и след изтърпяване на наказанието, тези лица попадат в своеобразен вакуум от гледна точка на достъпа до подходящо лечение. За да съдейства за преодоляване на този проблем, Центърът за изследване на демокрацията в сътрудничество с Департамента по криминология и социология на правото на Университета в Осло проучи възможностите за въвеждане в България на перспективни практики от норвежкия опит в работата с извършители на престъпления, употребяващи наркотици. За тази цел едновременно бяха направени оценка на правната рамка и практическите мерки по отношение на извършителите на престъпления, употребяващи наркотици в България и преглед на норвежкия подход.

Резултатите от изследването бяха публикувани в доклада **„Употребяващите наркотици в затвора: опитът на Норвегия и предизвикателствата пред България“**. Докладът предлага подробен анализ на политиките срещу разпространението и употребата на наркотици в България и Норвегия, наказателноправните разпоредби и съдебната



практика по дела за престъпления, свързани с наркотици, алтернативите на лишаването от свобода, приложими по отношение на употребяващите


наркотици, и мерките и програмите за такива лица, прилагани в затворите. Приложен и преглед на мерки и практики, прилагани в други държави. Въз основа на резултатите от анализа, докладът предлага пакет от препоръки за усъвършенстване на правната рамка на престъпленията, свързани с наркотици, и за подобряване на работата с употребяващите наркотици, осъдени на лишаване от свобода.

С цел насърчаване на дебата по темата, Центърът за изследване на демокрацията покани представители на заинтересованите страни на кръгла маса „Наказание срещу лечение: положението на употребяващите наркотици в затвора“. Проф. Хеда Гиртсен и Ида Нафстад от Департамента по криминология и социология на правото на Университета в Осло разказаха за развитието на норвежките политики по отношение на наркотиците и за наказателното преследване на извършителите на престъпления, свързани с такива вещества. По време на дискусиата служители от Главна дирекция



Проф. Хеда Гиртсен от Департамента по криминология и социология на правото на Университета в Осло (Норвегия) и д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията по време на кръглата маса за употребяващите наркотици, лишени от свобода

„Изпълнение на наказанието“ към Министерството на правосъдието, експерти от Националния център по наркомании, съдии, прокурори, адвокати, изследователи и представители на неправителствени организации споделиха своя опит и обсъдиха възможностите за преодоляване на идентифицираните слабости. Сред основните нерешени проблеми, посочени от участниците, бяха липсата на надеждна статистика за лишението от свобода, употребяващи наркотици, невъзможността за изтърпяване на част от наказанието в специализирана институция за употребяващи наркотици извън затвора и липсата на механизми за насърчване на лишението от свобода, подложили се на лечение в затвора, да продължат терапията и след изтърпяване на наказанието.



CSD
CENTER FOR
THE STUDY OF
DEMOCRACY

**DRUG USERS IN PRISON: NORWAY'S EXPERIENCE AND
BULGARIA'S CHALLENGES**

Policy Brief No. 61, July 2016

The share of drug users in Bulgarian prisons is between 12 and 15 per cent. The courts can impose compulsory treatment on drug using offenders, but this is an addition rather than an alternative to the penalty. Rehabilitation is delivered by prison psychiatrists and social workers not specialised in the treatment of dependences. The share of drug users, who voluntarily submit to special treatment while in prison, is very low. Such treatment is usually the result of sporadic initiatives of the prison administration or NGOs. The lack of consistent policy addressing the issue is exacerbated by shortage of specialists and drug tests. The health condition of drug users is considerably worse than that of the rest of the prison population and there is an increased risk of infectious diseases, including HIV, hepatitis B and C, and tuberculosis. Bulgaria needs to further improve its penal legislation by adding new types of penalties, including more alternatives to imprisonment, which would increase the impact of non-custodial sanctions. Such a reform would help with the resolution of non-serious drug crimes.

Norway has had contrasting approaches in the handling of drug problems in prisons. Until the 1970s penal policy combined both punishment and treatment. However, after numerous reforms, a model was introduced based on the principle that prisons are responsible for punishment and rehabilitation, while the health system is tasked with treatment. In terms of rehabilitation, Norway has extended contracts that oblige prisoners to comply with certain constraints in exchange of rewards and group programmes that prepare inmates for treatment while serving their

KEY POINTS

- For all criminal offenses related to drugs, even for possession of small quantities intended for personal use, the main sanction according to Bulgarian criminal law is imprisonment. Unlike in Norway, non-custodial penalties in Bulgaria such as probation have extremely limited scope of application for drug-related offenses. At the same time, other alternatives to imprisonment are virtually non-existent.
- In prisons, the measures targeting drug users follow three different approaches: prohibition and punishment, rehabilitation, and harm reduction. Compared to Norway, however, the living conditions in Bulgarian penitentiary institutions are far worse and the existing specialised programmes for drug users are much more limited.
- To increase the efficiency of the criminal justice policy against the use and distribution of drugs and to improve the situation of prisoners suffering from drug addiction, it is necessary to undertake a set of measures. These include the adoption of amendments to the criminal law provisions on drug-related crime, harmonization of jurisprudence, implementation of measures related to the enforcement of custodial sentences and introduction of mechanisms for support and integration of individuals released from prison.

The document was produced with the financial support of the Fund for External Relations at National level for Bulgaria within the USA HR and NEHR-DEU. The authors of this document are responsible for its content. The document does not reflect in any way the official position of the USA HR and NEHR and their respective Local teams for Bulgaria.

За представяне на направените изводи и препоръки на вниманието на вземащите решения, резултатите от изследването заедно с предложението за реформи и практически мерки бяха обобщени в [CSD Policy Brief](#)

№. 61: Употребяващите наркотици в затвора: опитът на Норвегия и предизвикателствата пред България. Той включва разширен списък с препоръки, част от които бяха предложени от участници в кръглата маса. Публикацията беше предоставена на представители на заинтересованите страни, заемащи ръководни позиции, за да имат възможност да вземат информирани решения при подготовката и прилагането на политики по отношение на извършителите на престъпления, свързани с наркотици.

През 2016 г. беше публикуван и сборникът с национални доклади за **наказателната политика по отношение на престъпленията, свързани с наркотици**. Публикацията, издадена от гръцката асоциация Диогенис, е озаглавена *Осъждане на извършителите на престъпления, свързани с наркотици: законодателна политика и съдебна практика в Югоизточна Европа*. Книгата съдържа сравнителен доклад и преглед по държави, като обхваща седем страни от Югоизточна Европа. Националният доклад за България с автори експертите на Правната програма Димитър Марков и Мария Дойчинова включва преглед на националната законодателна политика в сферата на наркотиците, на равнището на разпространение на престъпленията, свързани с наркотици, на макроравнище (национално) и на микроравнище (съдебен район), както и на индивидуализацията на налаганите наказания. Предложени са и препоръки за бъдещи промени в законодателната политика и в съдебната практика.

IV. Основни права

През 2016 г. Правната и Социологическата програма на Центъра продължиха да изследват **ролята на гражданския сектор като гарант**



Работна среща „Гражданското общество в подкрепа на уязвимите групи“

за равни права пред държавата на четири уязвими групи – чужденци, търсещи международна закрила, лишени от свобода, жертви на трафик на хора и на домашно насилие. Резултатите от изследванията и предложените практически мерки бяха широко разгласени чрез специалната секция на интернет страницата на Центъра, както и в социалните мрежи.

Експертите на Правната програма продължиха срещите си с институции и НПО за обсъждане на идеи за подобряване на сътрудничеството между вземащите решения и гражданското общество в подкрепа на уязвимите групи. Експерти и ръководители от заинтересованите страни споделиха ценен опит от всекидневната си работа с лишени от свобода, мигранти и жертви на насилие и престъпления и особено с децата от тези групи. Консултациите приключиха с работна среща на 25 февруари 2016 г.

под надслов „Гражданското общество в подкрепа на уязвимите групи“. На срещата се обсъдиха новости като актуализирането на националния механизъм за насочване на жертви на трафик и усъвършенстването на уредбата за обществени консултации и оценка на въздействието на законодателството, където НПО могат да вземат активно участие. Участниците подчертаха необходимостта от устойчиво финансиране и се спряха на ролята на гражданските организации като медиатори, особено при обучението, социалната работа и реинтеграцията на лишените от свобода. Експертите на Центъра застъпиха и тезата, че държавата следва да направи оценка на ресурсите, необходими за подкрепа на уязвимите групи, и да идентифицира случаи, където грижата би могла да се делегира на НПО.

„Концепцията за по-ефективно гражданско участие в подпомагането



Старши комисар д-р Благородна Макева и д-р Мария Йорданова на конференцията „Участие на гражданското общество в подкрепата на уязвимите групи“

на уязвими групи“ обобщава препоръките за засилване на участието на гражданските организации в подкрепата на тези общности. Тя се спира на интензивността на сътрудничеството между заинтересованите страни във връзка с различните групи, на пътищата за укрепване на координацията между институции и организации на различни нива и за участие на НПО в изготвянето на законодателство и във формирането на политики. Препоръчват се механизми за събиране на данни по единни критерии, разработване на координационни инструменти и стъпки за засилването на ролята на гражданското общество в законодателните работни групи и консултативните органи. Дадени са конкретни предложения за реформи в пенитенциарната система, в механизмите за защита на жертвите на домашно насилие и трафик на хора и в инфраструктурата за подпомагане на чужденците, търсещи международна закрила. Изготвена е и пътна



карта за законодателни и практически мерки за подпомагане на четири-

те уязвими групи в отношенията им с институциите.

Концепцията бе представена на конференцията „Участие на гражданското общество в подкрепата на уязвимите групи“, проведена на 21 април 2016 г. с участието на институции, НПО, магистрати и адвокати. Във встъпителните си думи старши комисар д-р Благородна Макева, заместник-директор на Главна дирекция „Национална полиция“ на МВР, се спря на връзките между работата на гражданското общество в подкрепа на уязвимите групи и функциите и инициативите на Министерството на вътрешните работи. Д-р Макева отбеляза необходимостта от обучения на представителите на институциите относно уязвимостите на различните общности и от събиране на данни по единни критерии. Г-жа Деница Сачева, НПО експерт (по-късно заместник-министър на труда и социалната политика), очерта нуждата от запазване и надграждане на събрания организационен и доброволчески опит, от обмен на информация и взаимно овластяване на институции и НПО и от диверсифицирано финансиране. Експерти на Центъра, магистрати и активисти представиха актуални развития в защитата на уязвимите групи, като предложените промени в законодателството за изпълнение на наказанията, проблемите, които срещат чужденците, търсещи международна закрила, трудностите пред жертвите на трафик на хора и предстоящата ратификация на Истанбулската конвенция.

Правната програма на Центъра подготви също четири [меморандума с препоръки](#) към заинтересованите лица за подобряване на положението на уязвимите групи. Документите съдържат разнообразни предложения, подкрепени от вземащи решения, експерти и граждански организации, и

бяха разпространени сред съответните институции и субекти на гражданското общество.

Изводите на Центъра относно взаимодействието на вземащите решения и НПО в подкрепа на уязвимите групи бяха представени на два специализирани форума. Миряна Илчева, научен сътрудник в Правната програма, взе участие в експертна дискусия за ролята на гражданското общество, доброволчеството, хуманитарното подпомагане и политическото действие в рамките на международната конференция **„Миграционните предизвикателства в Югоизточна Европа: политики за изграждане на силна и свободна Европа“**, която се проведе на 7-8 април 2016 г. в Американския университет в Благоевград. Тезите на Центъра бяха включени и във финалния документ на събитието. Предложенията относно защитата на чужденците, търсещи международна закрила, бяха представени и на форум с участието на Конференцията на международните неправителствени организации към Съвета на Европа, който се проведе на 17 май 2016 г. в София.



През 2016 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да анализира **правото на свободно движение в ЕС от гледна точка на младите европейци**, които планират да упражнят това право или вече са го упражнили. Като част от общоевропейската инициатива **On the Move** изследователският екип на Центъра осъществи поредица от интервюта с

млади българи, възнамеряващи да напуснат България или завърнали се в страната. Проведени бяха и дискусии с представители на Администрацията на Президента на Република България, на Държавната агенция за българите в чужбина, на Министерството на младежта и спорта и на няколко ангажирани в областта на свободното движение НПО. Изготвеният национален доклад обсъжда тенденциите при движението на младите българи в рамките на Европейския съюз, факторите, които го определят, политиките и институционалните инициативи в тази област.

През 2016 г. експертите на Правната програма на Центъра добавиха нов акцент и в дългогодишната си изследователска и застъпническа работа по **подобряване на положението на жертвите на насилие и престъпления**. В рамките на инициатива на организации от шест държави членки за развиване на практики по идентификация, оценка и насочване на жертви в съответствие с правото на ЕС, екипът на Центъра събра становища на магистрати, полицаи, представители на структурите по социално подпомагане и закрила на детето, както и лекари, относно измеренията на ролята на жертвите в наказателния процес и тяхното подпомагане и реинтеграция в обществото. Съответствието на националното законодателство и практика със стандартите на ЕС бе оценено по специална методология. Посочени бяха области на правни и практически празноти, въз основа на които през следващата година ще се проведат обучения за заинтересованите институции и организации.

Експертите на Правната програма взеха активно участие в работата на Социологическата програма на Центъра, свързана с **принудителното връщане на граждани на трети**

страни и с национално изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак и разработване на модел за подкрепа на жертвите. Подготвени бяха становища по законодателната рамка, а разработените методологии, наръчници и препоръки бяха съгласувани от правна гледна точка.

Като член на мултидисциплинарната мрежа FRANET на **Агенцията на ЕС за основните права** Центърът за изследване на демокрацията продължи да събира данни и информация по различни аспекти на спазването на основните права в България. Освен че се включи в изготвянето на годишния доклад на Агенцията за основните права в ЕС, през 2016 г. Центърът анализира минималните възрастови изисквания по отношение на правата на децата, принудителното задържане на деца мигранти, гаранциите и инструментите за защита на основните права при използването на специални разузнавателни средства от разузнавателните служби, защитата на представителите на медиите и насаждането на омраза и правото на достъп до правосъдие на пострадалите от престъпления.

В контекста на разгръщащата се миграционна криза през цялата 2016 г. Центърът изготвяше за нуждите на Агенцията за основните права месечни доклади за миграционната ситуация в България. Докладите бяха съставяни въз основа на периодични разговори с ангажираните институции и организации и включваха информация относно броя и профила на новопристигналите, относно наказателните производства срещу незаконно преминаващи българската граница и каналджии, относно приемателни условия и задържане, относно мерки в областта на законодателството, политиките и практиките, обществен отговор и случаи на престъпления от

омраза. От март 2016 г. се разработваха и доклади по отделни въпроси на миграционната обстановка като здравеопазване, трафик на хора, насилие, основано на пола, влияние върху местните общности, мигранти с увреждания, събиране на семейства и разделени деца. Месечните доклади от всички участващи в проучването страни се публикуват на интернет страницата на Агенцията за основните права (fra.europa.eu/en/theme/asylum-migration-borders/overviews).

В рамките на мрежата FRANET бяха изследвани подробно факторите, благоприятстващи и възпрепятстващи прехода от институционална грижа към подкрепа в общността на хората с увреждания. Проучването е следваща фаза на събирането на информация за независимия живот на хората с увреждания, което Центърът осъществи през 2015 г. Проведени бяха серия от интервюта и фокус групи с вземащи решения, с доставчици на социални услуги, със социални работници и с лица с увреждания от седем населени места (София, Добрич, Стара Загора, Ловеч, Сандански, Пловдив и Видин).

* * *

Правната програма продължи да участва активно в работата на Центъра в сферата на доброто управление и противодействието на корупцията чрез:

- подготовка на отделни части от годишния доклад за оценка на корупцията *Завладяване на държавата. Противодействие на административната и политическата корупция в България*;
- изготвяне на *Антикорупционен план в системата на образованието 2016 – 2020* за Министерството на образованието и науката съвместно с експерти от Икономическата и Социологическата програма на Центъра;
- изследване и събиране на информация в рамките на мрежата от национални кореспонденти за подготовка на Европейския антикорупционен доклад (LRCC); в допълнение на работата по докладите и периодичните актуализации, експертите на Правната програма направиха сравнителен преглед на двата антикорупционни закона, подготвени от правителството;
- Участие във **второто годишно събрание на Югоизточната коалиция за защита на лицата, подаващи сигнали за нарушения**, организирано от Регионалната антикорупционна инициатива (RAI) и Проекта за свобода на словото (BPfFS) с подкрепата на Регионалния съвет за сътрудничество (RCC), което се проведе на 14 ноември 2016 г. в Загреб. Сред участниците бяха представители на граждански организации, активисти и разследващи журналисти от Югоизточна Европа. Директорът на Правната програма д-р Йорданова представи състоянието и перспективите за правното регулиране на подаването на сигнали за корупция и защитата на лицата, подаващи сигнали в България. Центърът за изследване на демокрацията се присъедини към *Югоизточната коалиция за защита на лицата, подаващи сигнали за нарушения* през 2016 г.;
- партньорската оценка на изследването „Право на мотивирано съдебно решение: Практиката на Европейския съд по правата на човека“. Изследването е разработено в рамките на *Инициативата за открита съдебна власт*, която цели да подкрепи демократизацията и евроинтеграцията на Черна гора чрез овластяване на гражданското общество да участва активно в съ-

дебната реформа. Инициативата е резултат от съвместните усилия на Центъра за изследване на демокрацията и граждански организации от Черна гора и Сърбия.

По покана на Института за глобално лидерство (САЩ), д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, взе участие в 31-вия Годишен международен симпозиум „Норис и Марджари Бендетсън“ по програма

ЕРПС на тема „Европа в криза“, който се състоя в Университета Тафтс (САЩ) в периода 18-21 февруари 2016 г. Тя участва с изказване на тема „Ролята на ЕС в международната киберполитика като част от бъдещия световен ред“ в панела „Европа в световния ред“ и с презентация „Ролята на ЕС за спазването на основните човешки права“ и участие в дискусиата в отделна сесия извън панелите на тема „Европа и човешките права“, ръководена от Ерин Кели – професор по философия в Университета Тафтс.